

nie. Zvuky ale pravděpodobně pocházejí od cvrčků, kteří jsou aktivní ve stejnou dobu jako achatinely, tedy v noci. Oahu obývalo 41 druhů rodu a bývaly tak hojné, že havajský král Kamehameha III. pojmenoval své letní sídlo Kaniakapupu – zpěv zemních ulit. Během 20. století však více než polovina druhů vyhynula, podobně jako většina endemických stromových plžů rodu *Partula* ze Společenských ostrovů. Vedle zániku stanovišť je zasáhlo vysazení dravého amerického plže oleaciny růžové (*Euglandina rosea*), od níž si zemědělci slibovali likvidaci již dříve zavlečeného afrického plže achatiny žravé (*Lissachatina fulica*). Ta byla na ostrovy dovezena pro svou velikost jako možný zdroj potravy, ale stala se zemědělským škůdcem. Dílo zkázy dokončil další nepůvodní malako-fág, ploštěnka manokwari (*Platydemus manokwari*) z Nové Guineje, která se navíc ukázala být mezihostitelem hlístice *An-*

giostromylos cantonensis, jejímž konečným hostitelem může být člověk. Tento invazní druh dostal jméno podle přístavu Manokwari v severozápadní, indonéské části Nové Guineje, název města v překladu z místního jazyka biak znamená stará osada.

V období úplňku na přelomu října a listopadu nastává v tropickém Tichomoří rozmnožování palolů zelených (*Palola viridis*, obr. 8). Tito kroužkovci při něm odškrubují zadní články těla, naplněné pohlavními orgány, které díky obsaženému tuku stoupají na hladinu, kde praskají a vypouštějí gamety. Na to odkazuje název palolo, ze samojských slov pa (prasknout) a lolo (tuk). Pro původní obyvatelé Fidži, Samoa, Kiribati, Vanuatu a indonéského ostrova Lombok představují tyto články oblíbený pokrm. Pojídají se syrové nebo restované, mají mírně slanou chuť podobnou ústřicím. Palolo je gonochorista a roz-

množuje se vícekrát za život, jeho zadní články nabízejí plně obnovitelný, avšak sezonně omezený zdroj živočišných bílkovin. Přední část živočicha žije bezpečně na dně.

Série věnovaná stopám domorodých jazyků Austrálie a Oceánie v české a vědecké zoologické nomenklatuře přinesla zároveň řadu malých exkurzů do etnozoo-logie. Mnohé z uvedených názvů totiž představují střípky tisíciletých zkušeností lovců a sběračů, zachycují typický vzhled i chování jednotlivých druhů a vzájemné vztahy mezi organismy. Nejde tedy jen o exotická, kuriózní slova, ale o důležitá svědectví, jak přírodu vidí a vnímají její původní obyvatelé.

Seznam použité literatury uvádíme na webové stránce Živý.

Věda fotogenická – popularizace Akademie věd ČR v roce 2020

Bez slavnostního vyhlášení výsledků, zato s rekordním počtem přihlášených fotografií. Tak by se dal krátce popsat 7. ročník soutěže pojmenované Věda fotogenická. Oceněné snímky, které jsou přímo spojeny s výzkumem probíhajícím na pracovištích AV ČR nebo se týkají vědců a vědkyň, kteří zde bádají, jsou od poloviny prosince loňského roku do března 2021 vystaveny v Galerii Věda a umění v budově Akademie věd na Národní třídě v Praze. Otevření výstavy pro veřejnost však závisí na aktuální epidemiologické situaci.

Odborná porota posuzovala 362 fotografií od 106 zaměstnanců z 34 pracovišť Akademie věd ČR. Soutěžilo se ve třech kategoriích. Z té hlavní, nazvané Věda fotogenická, porotci vybrali sérii snímků pro výstavu a také reprezentativní kalendář Akademie věd. Vedlejší kategorie se zaměřily na volnou tvorbu. První z nich, pod názvem Živly v přírodě, zahrnovala snímky, které vědci pořídili při pracovním nebo soukromém pobytu v krajině, a druhá obsáhla aktuální téma vědy v karanténě. Speciální cenu pro ústav Akademie věd, jehož pracovníci zaslali nejvíce atraktivních snímků, obdrželo Biologické centrum AV ČR, odkud pocházelo 40 fotografií.

Vítězným snímkem se stal Pohled predátora od Lukáše Vejříka z BC AV ČR. Na prvním místě kategorie Živly v přírodě se umístilo Lávné jezero sopky Nyiragongo od Martina Popka (obr. na 3. str. obálky). Za Vědu v karanténě zvítězilo Testování polomasky II. od Petra Vodičky a Cenu Akademické rady AV ČR získal M. Popěk za Bouří nad Jablunkovským průsmykem; zvítězil zároveň v on-line hlasování.

1

1 Kulička. Miniaturní vápenatá schránka se složitou strukturou mořské řasy kokolity. Povrch buňky je pokryt krásně tvarovanými šupinkami z kalcitu. Z vyhodnocování vzorků mořského planktonu expedice Tara Oceans v Laboratoři elektronové mikroskopie Biologického centra AV ČR, Parazitologický ústav, počítačově upraveno a kolorováno.

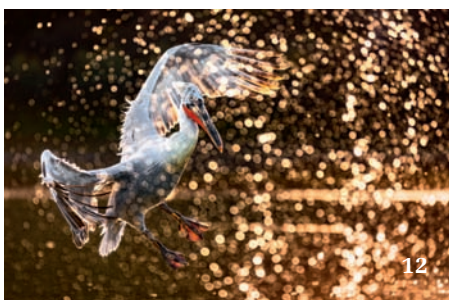
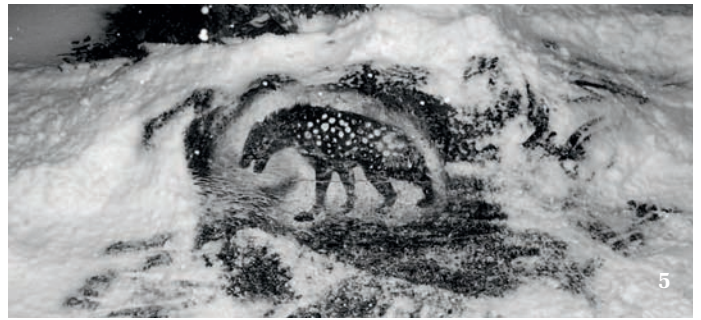

2

3

Foto J. Nebesářová. Kategorie Věda fotogenická
2 Lahve. Z projektu Proměna venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století. Foto J. Walterová, Ústav dějin umění. Věda fotogenická
3 Moon Landing. Vědec pracující uvnitř vakuové komory. Foto M. Tryus, Fyzikální ústav. Věda fotogenická

4 Pohled predátora. Setkání s králem vrcholových predátorů během konference Species on the Move v Krugerově národním parku. Foto L. Vejřík, Hydrobiologický ústav BC. Věda fotogenická
5 Hyena jeskynní. Urbánní fauna ožívá, když my jdeme spát. Foto M. Šálek, Ústav biologie obratlovců. Věda fotogenická

6 Ark 3. Vizualizace trajektorií rozžhavených klastřů, vyletujících z uhlíkového targetu. Foto D. Tvarog, Fyzikální ústav. Věda fotogenická a také Cena Akademické rady AV ČR
7 Soutok. Neviditelná dynamika toku ledovce. Kaskawulsh Glacier, Kluane National Park, St. Elias Mountains, Yukon, Kanada. Foto J. Starčuková, Ústav přístrojové techniky. Kategorie Živly v přírodě
8 Sucho. Foto P. Vodička, Ústav chemických procesů. Živly v přírodě
9 Testování polomasky II. Zjišťování filtrační účinnosti polomasek, roušek a jiných materiálů na průnik aerosolových částic se stalo v době koronaviru velmi žadaným výzkumem. Foto P. Vodička, Ústav chemických procesů. Kategorie Věda v karanténě

10 Zákaz shromažďování. Botanický výzkum probíhal i v době karantény beze změn. Jen zvědavé krávy zákaz shromažďování nerespektovaly. Foto P. Hájková, Botanický ústav. Věda v karanténě
11 Bouře nad Jablunkovským průmyskem z 28. srpna 2019. Foto M. Popek, Ústav fyziky atmosféry. Cena AR AV ČR
12 Souhvězdí pelikána. Voda je živel, který mě odjakživa přitahoval z mnoha důvodů. Mimo jiné proto, že se v jeho okolí dá pozorovat spousta zajímavých věcí. Jako tento pelikán kadeřavý prolétající vodní tříští, která vznikla cákáním ostatních pelikánů při jejich dosednutí na hladinu řeckého jezera Kerkiní. Foto M. Dobeš, Ústav jaderné fyziky. Cena AR AV ČR. Popisy fotografií byly redakčně upraveny.

Více na www.vedafotogenicka.cz